

**Centrul Internațional de Studii
asupra Comunismului**

**VIAȚĂ ȚĂRĂNEASCĂ
ÎN COMUNISM
Mărturii din județele
Teleorman, Olt și Ialomița**

Interviuri de
**Nicolae Drăgușin,
Ștefan Marinescu și Gabriel Catalan**

Editor, studiu introductiv și aparat critic
Nicolae Drăgușin

**Seria „Recviem pentru țăranul român”
Nr. 9**

Serie inițiată de **Romulus Rusan**

editura fundației
Academia Civică
2019

Cuprins

Studiu introductiv.....	9
Viața țărănească și revoltele din comunele Siliștea și Ciuperceni (1950) – județul Teleorman.....	55
„Multă lume avea 17-18-20 de hectare că așa era în perioada aceea. Se muncea.” Interviu cu Emil Ionescu	57
„Au venit apoi forțele de ordine: batalionul de Securitate de la Giurgiu în care fusesem și eu militar.” Interviu cu Gheorghe Pecilă	71
„A făcut o mămăligă groasă și coaja aceea o luam și puneam pe ea zahăr. Ziceam că e cozonac.” Interviu cu Cornelia Grigore	78
„N-a fost bine în comunism, cum să fie bine când n-aveai ce mânca?” Interviu cu Ilie Burcea.....	88
„Chiar dacă mor, mor cu credința asta: să nu mai existe comuniști.” Interviu cu Cornel Călin.....	105
Viața țărănească din comunele Orbeasca de Jos și Orbeasca de Sus – județul Teleorman	119
„Au fost două feluri de comuniști: unii pentru burtă; alții ca să facă rău.” Interviu cu Constantin Budică.....	121
„Erau și oameni mai cumsecade: când vedea că unul îl primește bine, nu-i mai zicea de colectiv să nu-i strice gândurile și bucuria.” Interviu cu Stelian Ghebaru.....	142
„I-a luat pământul, animale, plug, căruță; i-a luat tot, tot, dar el n-a vrut să intre în colectiv.” Interviu cu Alexandru Drăghici	168
Viața țărănească din comunele Tătărăștii de Jos și Tătărăștii de Sus – județul Teleorman	183
„Toate astea te determinau să te îndepărtezi de regim, să cauți o formă de a te împotrivi.” Interviu cu Gheorghe Albulescu	185
„Cu cotele a fost extraordinar de greu. Trebuia să furi din munca ta.” Interviu cu Traian Negoiescu	203

„Venea colectivizarea și trebuia să bage frica în populație.” Interviu cu I.P. 232

Viața țărănească și revolta din comuna Dobrotești (1961) – județul Teleorman..... 253

„Comuniștii ne-au dat afară din casă, iar pe fiecare dintre copii ne-a luat altcineva.” Interviu cu Valeria Istrate 255

„M-au bătut aici, la Sfat; pe tălpi, pe mâini, pe vinele gâtului.” Interviu cu Păuna Robitu 276

„Când au intrat ei la colectiv, au intrat cu lăutarii, și dacă noi n-am vrut să ne înscriem, ne-a forțat.” Interviu cu Ion Văcaru 293

Viața țărănească din comuna Beiu – județul Teleorman 311

„Pe colectorii ăștia nu i-a cunoscut satul până când nu a venit colectivul și de când nu mai este colectivul, de când nu mai este partidul comunist la conducere, iarăși i-a lăpădat societatea.” Interviu cu Gheorghe Ghiță 313

Viața țărănească din comuna Văleni – județul Olt 321

„Politica socializării agriculturii a reușit să facă din țaranul român, iubitor de pământ și atât de atașat de el, un dușman al acestuia.” Interviu cu Radu Ioniță 323

„Comuniștii semănau ura între țărani de diferite categorii, între părinți și copii, pe care îi îndemnau în școli să-și trădeze părinții.” Interviu cu Iancu Roșoiu 331

Viața țărănească și revoltă (1950) – județul Ialomița..... 339

„A existat politica de ucidere a cailor ca să-i facă pe țărani să se înscrie în colectiv.” Interviu cu Miron Costin 341

„Tot ce am făcut în viață se datorează educației primite în familie și în școală.” Interviu cu Ștefan Cristea Oancea 358

STUDIUL INTRODUCȚIV

CAP. 1. CONSIDERAȚII DESPRE CARTE

Cartea cu care ne prezentăm acum în fața cititorului a început să fie scrisă în urmă cu 20 de ani. Atunci, pe 27 august 1999, când încă mă aflam pe băncile liceului, singurul gând cu care am plecat la drum a fost să discut cu persoane mai vârstnice decât mine despre ceea ce a însemnat comunismul. Cu alte cuvinte, doream să aprofundez cunoașterea despre acea perioadă din istoria României. Într-un fel, fusesem deja provocat să dobândesc această cunoaștere prin întrebarea „Ce știu eu despre anii comunismului”, pe care Fundația Academia Civică a lansat-o liceenilor în primăvara aceluiași an și care, după felul în care am răspuns, mi-a adus un loc la prima ediție organizată pe bază de concurs de eseuri a Școlii de Vară de la Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței de la Sighetu Marmației. Timp de 10 ani am înregistrat sute de ore de interviuri cu persoane care aveau ceva interesant de spus cu privire la comunism, cea mai mare parte a lor vorbind în calitate de victime ale regimului comunist. Cum aceste generații au început să cadă sub implacabila ghilotină a biologiei, am trecut de la înregistrare la transcriere, etapă pe care am încheiat-o către anul 2015 când, prin toamnă, domnul Romulus Rusan mi-a vorbit despre intenția Fundației Academia Civică de a edita seria *Recviem pentru țaranul român* care să fructifice patrimoniul de istorie orală și digitalizarea fișelor penale ale deținuților politici din România (proiectul *Recensământul populației concentraționare*). M-am întrebat cum pot contribui la realizarea acestui proiect și nu mi-a fost greu să găsesc un

răspuns: prin strângerea interviurilor realizate în comuna actualului județ Teleorman și, în chip simbolic, cu cele două interviuri din comuna Văleni de care mă leagă începutul acestei preocupări. La scurt timp, mi-am spus să întăresc reprezentarea României meridionale prin includerea a două interviuri despre cele întâmplate în actualul județ Ialomița. Deși pregătită din 1999 prin înregistrări și transcrieri de interviuri, decizia de a le aduna și de a schița un profil al acestor discuții a fost luată către sfârșitul anului 2015, într-una din primele ședințe ale colectivului ce urma să editeze seria *Recviem pentru țărânul român* din cadrul mai vechii colecții de Istorie orală. Începând din 2015 cele 19 interviuri au fost prelucrate pentru a le conferi o formă publicabilă, dat fiind faptul că partenerii mei de dialog erau, în cea mai mare parte a lor, persoane care nu mai povestiseră în fața reportofonului. Oricât aș fi încercat să-l ascund pentru a nu-mi inhiba interlocutorul, el tot trebuia ținut prin preajmă pentru a obține o înregistrare curată și oricât m-aș fi străduit să dau impresia de colocvialitate, tot trebuia să nu mă abat prea mult de la chestionarul de istorie orală pe care l-am avut din prima zi în care am început să înregistrez. După prelucrarea interviurilor și adăugarea unui aparat critic, a urmat activitatea de redactare pe care cu meticulozitate și spirit critic a desfășurat-o dl. Traian Călin Uba. Și astfel, în paginile acestei cărți, se încheie rotund o activitate pe mai multe fronturi, desfășurată pe parcursul a 20 de ani. Cred că apariția acestei cărți reprezintă cea mai potrivită aniversare a două decenii de colaborare cu Fundația Academia Civică.

Pentru a rezuma istoricul acestei cărți, întrucât cărțile care vorbesc despre istorie au ele însele istoria lor, voi spune că pune laolaltă 19 interviuri. Cu excepția a două, acestea au fost înregistrate între 1999 și 2009. Interviurile au fost alese în așa fel încât să prezinte nu numai o imagine a vieții țărănești, care a însemnat inclusiv revolte împotriva cotelor și a colectivizării pământului (adică a desființării

proprietății private), cât mai ales o imagine a unor destine personale sub comunism în care rezistența se amestecă indistinct cu o firească cultură a supraviețuirii. De aceea au fost alese acele persoane care au trăit în mediul rural sau care, prin originea și experiența lor, aveau ceva de spus despre viața la sat. Din punct de vedere geografic, am ales ca eșantion reprezentativ satele și comunele din actualul județ Teleorman care, la data faptelor, includea și o parte din fostul județ Vlașca (desființat la reforma administrativă din 1950). Am adăugat interviurile pe care le-am realizat în comuna Văleni din județul Olt și cele din comune aflate acum în județul Ialomița. Mai precis, interviurile se referă la cele întâmplate în comunele Ciuperceni, Orbeasca de Jos, Orbeasca de Sus, Siliștea, Văleni, Beiu, Tătăraștii de Jos, Tătăraștii de Sus, Dobrotești, Merișani, Dridu, Drăgoiești etc. Persoanele pe care le-am avut în fața reportofonului s-au născut într-un interval cuprins între 1915 (Iancu Roșoiu) și 1949 (Grigore Cornelia), majoritatea fiind născute în deceniul al treilea, mai precis în anii '20 (8 persoane), urmate de grupa de vârstă din anii '40 (6 persoane) și anii '30 (4 persoane). Așadar, vorbim de un eșantion de persoane care au suferit pentru faptele proprii în calitate de deținuți politici (11 persoane), cât și de persoane care au suferit pentru faptele altora în calitate de deportați (3 persoane). Restul sunt persoane care au cunoscut îndeaproape represiunea fără a fi însă victime ale unor măsuri administrativ-penale. Această paletă relativ bogată de experiențe, istorisite pe durata a circa 30 de ore, răspunde celui mai important obiectiv al acestei cărți: trasarea unor destine personale în lunga perioadă a comunismului.

Prin asumarea acestui obiectiv, volumul de față vine să completeze bibliografia bogată despre colectivizarea în România și, mai ales, sursele editoriale despre viața țărănească din județul Teleorman. Am în vedere aici volumul *Colectivizare în Teleorman (1949-1962)*, realizat de un

colectiv de autori (muzeografi și istorici de la Muzeul Județean Teleorman), sub coordonarea profesorului de istorie Constantin Țânțariu¹. Acest volum fructifică dosare din fondurile aflate în custodia Direcției Județene Teleorman a Arhivelor Naționale, pe care le încrucișează cu mărturii ale participanților care au fost culese în cadrul unei ample anchete de istorie orală în 2004. Munca ar putea fi continuată cu utilizarea fondurilor fostei Securități aflate acum la dispoziția cercetătorilor. De asemenea, am în vedere volumul *Moșieri teleormăneni (1864-1962)*, realizat de Steluța Pătrașcu², care oferă informații de mare interes cu privire la marii proprietari de pământ din zona Teleormanului și la evoluția proprietății private asupra terenului agricol. De interes sunt și monografiile de comune, între care se distinge *Monografia comunei Orbeasca din Județul Teleorman*, realizată de energicul și pasionatul profesor de istorie Cătălin Ionuț A. Florea³. Nu cred că vom fi întotdeauna îndeajuns de recunoscători pentru eforturile acestor istorici care cercetează arhivele locale pentru a recompune trecutul unor comunități locale și a-l restitui cititorilor contemporani. Pentru lărgirea perspectivei, ar fi utilă lectura cărții *Amintirile unui fost Erou al Muncii Socialiste*, scrisă de Marin Nedea, membru C.C. al P.C.R. și, pentru mulți ani, președinte al C.A.P. Purani, socotit de autoritățile vremii drept „C.A.P. model.”⁴

Am ales să însoțesc numele deținuților politici evocați în cadrul interviurilor cu informații provenite din două surse: *Recensământul Populației Concentraționare*,

¹ Constantin Țânțariu (coordonator), *Colectivizare în Teleorman (1949-1962). Rezistență și acceptare forțată*, ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura Magic Print, Onești, 2011, 552 p.

² Steluța Chefani Pătrașcu, *Moșieri teleormăneni (1864-1949). Mărire și decădere*, Editura Renaissance, București, 2011, 394 p.

³ Cătălin Ionuț A. Florea, *Monografia comunei Orbeasca din județul Teleorman. Orbeasca de Sus, Orbeasca de Jos și Lăceni*, Editura Paco, București, 2012, 706 p.

⁴ Marin Nedea, *Amintirile unui fost Erou al Muncii Socialiste*, Editura Teleormanul Liber, Alexandria, 2003, 112 p.

un proiect de digitalizare a fișelor penale ale deținuților politici derulat de Fundația Academia Civică pe durata a peste 10 ani, și dicționarul *Victimele terorii comuniste. Arestați, torturați, întemnițați, uciși*, realizat de Cicerone Ionițoiu (9 volume, 2000-2007, până la litera R). În primul caz, motivul este acela de a oferi informații brute, precise despre anii și locurile de detenție pe care intervievații înșiși nu și le mai amintesc cu precizie. În al doilea caz, motivul vizează compararea a ceea ce intervievații spun despre ei cu ceea ce se știe deja din lucrarea enciclopedică a lui Cicerone Ionițoiu. Ideal ar fi fost, desigur, ca pentru toate aceste nume care se perindă prin fața noastră să fi existat trimiteri și la alte lucrări memorialistice sau științifice. În orice caz, convingerea de la care am plecat este că nicio lucrare ce apare în câmpul cunoașterii nu trebuie să facă abstracție de ceea ce s-a scris deja, iar acest lucru trebuie semnalat ca atare, nu doar ca omagiu adus realizărilor anterioare, ci și pentru a-l ajuta pe cititor să-și îmbogățească rapid viziunea de ansamblu prin indicarea lecturilor suplimentare despre subiectul avut în vedere.

Data fiind vasta documentare arhivistică a colectivizării din Teleorman, presărată cu mărturii personale referitoare la evenimentele descrise, cititorul va putea găsi în paginile acestui volum un pic de suflet sau, în termeni metodologici, un dram de subiectivitate, căci discuțiile deși pornesc de la evenimente dramatice, uneori de-a dreptul tragice, nu se opresc la acestea și vizează întreaga viață a subiecților. Așa cum se va putea vedea mai jos, revoltele împotriva cotelor, a colectivizării și, implicit, a comunismului însuși, se desfășoară și în Teleorman, Ilfov ori Ialomița după un tipar deja cunoscut. Relativ puține sunt aspectele de noutate. Ceea ce însă este unic și, de bună seamă, irepetabil este chiar viața personală pe care am încercat să o surprind, în limita posibilului, prin aceste interviuri. De aceea, nu trebuie să surprindă că nuanțele de gri, nu doar negru și nu doar alb, sunt cele mai prezente în

aceste pagini. În definitiv, acesta este un semn de autenticitate.

Nu aş vrea să închei aceste considerații introductive fără a adresa câteva atât de meritate mulțumiri. În primul rând, echipei de la Fundația Academia Civică pentru așteptarea răbdătoare a acestei cărți. Consider că e o întâmplare fastă apariția ei într-un an când personal am toate motivele să mă bucur de cei 20 de ani de prietenie și colaborare. În al doilea rând și, nu cel din urmă, mulțumesc domnului Traian Călin Uba pentru redactarea profesională a volumului. Munca dumnealui mi-a creat convingerea fermă că nicio carte nu poate fi reușită fără aportul redactorului, către care se îndreaptă, încă o dată, mulțumirile mele.

Dedic această carte domnului Romulus Rusan, care a plecat dintre noi în mod cu totul fulgerător și neașteptat. Nici n-aș fi crezut că aceasta se poate întâmpla la doar două sau trei zile după ce ne-am întâlnit, în aceeași atmosferă în care l-am cunoscut, ca să discutăm despre această carte. Ultimele sale cuvinte care mi-au fost adresate („Să nu-i faceți academicieni”) sunt, totodată, cele mai importante care m-au călăuzit în prelucrarea interviurilor brute pentru a le aduce în formă publicabilă, păstrându-le autenticitatea. Îmi va lipsi mereu prietenia sa caldă.

Nu în ultimul rând, recunoștința mea se îndreaptă și către „unchiu’ Iancu” (Iancu Roșoiu în text). Nu doar pentru că a fost persoana cu care am început exact acum 20 de ani această preocupare de a discuta cu oameni care au cunoscut povara anilor de după 1948. În egală măsură, pentru că era un om care vorbea puțin dar cu mult tâlc și, în plus, pentru că el însuși a fost un exemplu convingător despre modul în care munca susținută și bine organizată poate să învingă greutățile vieții țărănești din România întregului secol XX.

CAP. 2. COLECTIVIZAREA ÎN ROMÂNIA

În paginile care urmează, cititorul va avea în față un tablou general al colectivizării în România pentru ca apoi atenția să-i fie îndreptată către evenimentele social-politice din viața țărănească a unei părți din sudul dunărean al României (Olt, Teleorman, fostul Vlașca, Ilfov, Ialomița).

În primul subcapitol („2.1. Delimitări”) sunt discutate principalele posibilități de delimitare a procesului colectivizării, în varianta românească. Deși colectivizarea este asumată oficial cu ocazia plenarei Comitetului Central (C.C.) al Partidului Muncitoresc Român (P.M.R.) din 3-5 martie 1949, studiul optează pentru reforma agrară din 23 martie 1945 ca început al colectivizării. Astfel, colectivizarea este privită ca un proces care începe în 1945 și se încheie în 1962, chiar dacă asaltul asupra oricărei forme de proprietate personală va continua și după 1962. De asemenea, capitolul își asumă premisa că dincolo de a fi un asalt asupra proprietății, colectivizarea îmbracă mai multe haine deodată (economică, socială, culturală, religioasă) devenind astfel un fenomen central al instaurării comunismului și un război al partidului cu țărănimea, categoria socială și economică cea mai numeroasă din România aceluși timp.

Subcapitolul al doilea („2.2. Preambul la colectivizare: reforma agrară”) analizează subiectul reformei dintr-o perspectivă comparativă (prin ce diferă reforma din 1945 față de cea din 1921) dar și prin prisma „războiului” propagandistic dintre guvernul comunist (susținător al ideii de proprietate privată) și opoziția democratică (precaută că „fiecare vot dat comuniștilor este o cărămidă la temelie colhozului”). Reforma agrară din 1945, departe de a fi rezolvat chestiunea agrară, mai mult a complicat-o întrucât: a procedat la o divizare a pământului care l-a făcut neproductiv, a luat din pământul celor mai înstăriți (pentru care a munci pământul era o datorie, un mod de viață),

împărțindu-l celor săraci (în felul acesta răsturnând un sistem de valori și credințe), iar această împărțire s-a făcut în absența unor reglementari, fapt care a consolidat ideea luptei de clasă.

Al treilea subcapitol („2.3. Ziua de 2 martie 1949. Lichidarea moșierimii”) discută subiectul moșierilor, adică al proprietarilor de suprafețe de pământ mai mari de 50 ha, după definiția partidului. Declanșarea oficială a colectivizării nu s-a făcut decât după ce bunurile acestora vor fi fost confiscate în baza unui decret, în noaptea de 2 spre 3 martie, în felul acesta eliminându-se ultimele rămășițe ale unei categorii sociale și economice majoritare și, implicit, dominante până la exproprierea din 1921. Mai mult, exproprierea din 2 martie 1949 și-a depășit cadrul legal prin faptul că familiile de moșieri au fost deportate în localități îndepărtate și menținute sub control strict, măsură care nu va fi lăfșată decât un an mai târziu.

Al patrulea subcapitol („2.4. Colectivizarea în România”) argumentează în sprijinul percepției colectivizării ca război împotriva țăranilor, fiecărui criteriu fiindu-i dedicat un subcapitol: existența unui „document programatic” (conținutul discuțiilor din cadrul plenarei C.C. al P.M.R.), identificarea unui dușman comun în persoana colectivă a chiaburului, existența unor mijloace economice și politice de îngădare (cotele) și, implicit, existența unei reacții la represiune sub forma rezistenței (revolte, răzmerițe). Teza acestui capitol care face obiectul colectivizării propriu-zise (reforma din 23 martie 1945 și lichidarea moșierimii din 2 martie 1949 sunt privite ca preambul) este că războiul s-a purtat nu pe orizontală între țăranii săraci și cei bogați – așa cum își imagina partidul-stat, ci pe verticală, între majoritatea largă a țăranilor și partidul însuși (între societate și stat). Argumentul acestei teze este caracterul represiv al statului și reacția de rezistență a societății.

2.1. Delimitări

Începutul colectivizării în România se leagă de Ședința Plenară a Comitetului Central (C.C.) al Partidului Muncitoresc Român (P.M.R.) ținută între 3 și 5 martie 1949, în care Gheorghe Gheorghiu-Dej, secretarul general al P.M.R., a anunțat declanșarea „transformării socialiste a agriculturii”. Cu toate acestea, pe cât se cunoaște mai mult despre colectivizare pe atât cercetătorii fenomenului sunt mai precauți în a recomanda anul 1949 ca moment zero al acestui proces. În definitiv, plenara C.C. din martie oficializează o decizie pregătită prin acțiuni sistematice încă dinainte, mai exact din clipa în care soldații Armatei Roșii au pus cizma pe teritoriul României.

Colectivizarea nefiind un proces unitar, coerent în tactici, se purcede la diferite periodizări ale acestuia cu scopul de a-l face inteligibil. Dacă, așa cum vom observa, cele mai multe delimitări se fac după 1949, există altele mai extensive, cum ar fi, de pildă, cea făcută de Victor Frunză⁵. Autorul privește colectivizarea împărțită în trei etape, criteriul ce stă la bază fiind cel al tacticilor de luptă. Prima etapă începe cu reforma agrară din 23 martie 1945 a cărei finalitate a fost neutralizarea țăranimii, considerată de către partid a fi un mamut cu picioare de lut. A doua etapă începe cu lichidarea moșierimii din noaptea de 1 spre 2 martie și plenara C.C. din zilele următoare. În fine, a treia etapă are loc după 1965, anul consolidării puterii lui Nicolae Ceaușescu, când se produce etatizarea întregului teritoriu al României, „indiferent de destinația terenurilor”. Altfel spus, după 1965, colectivizarea își atinge finalitatea prin suprimarea oricărui drept de posesiune individuală (chiar și gospodăriile țărănești se aflau tot pe terenul statului) și desființarea dreptului la succesiune⁶. O

⁵ Vezi Victor Frunză, *Istoria stalinismului în România*, Ed. Humanitas, București, 1990, pp. 412 – 420.

⁶ *Ibidem*, p. 418.